

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Надежда Иванова Михайлова-Сталянова, Катедра по български език, Факултет по славянски филологии, СУ „Св. Климент Охридски“, София,
на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен 'доктор'
в област на висше образование: 2. Хуманитарни науки
професионално направление 2.1. Филология, Германски езици -
Съвременен шведски език. Ономастика.

Автор: Цвета Бочева Добрева

Тема: „Продуктовите имена в Икеа – традиция в развитие. Ономастично изследване“

Научен ръководител: Проф. д-р Борис Димитров Парашкевов

Със Заповед № РД 38 - 236/ 24.06.2020 г. съм определена за член на научното жури, за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема: „Продуктовите имена в Икеа – традиция в развитие. Ономастично изследване“ в област на висше образование: 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология, Германски езици - Съвременен шведски език. Ономастика. Автор на дисертационния труд е Цвета Бочева Добрева.

1. Представените материали съдържат:

1. Дисертационен труд.
2. Автореферат на дисертацията.
4. Списък на публикациите по дисертационния труд.

Представеният комплект материали е в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и с Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Кл. Охридски“.

2. Кратки биографични данни за докторанта:

До датата на предаване на настоящата рецензия не съм получила биографични данни за докторантката. Единствената информация, с която разполагам, е, че докторантурата е задочна и че докторантката е посещавала 2 курса в докторантско училище.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Представеният дисертационен труд има за цел да систематизира продуктите наименования в Икеа, да проследи развитието им за период от над 40 години, да анализира процеса на наименоване на продуктите от създаването на фирмата до наши дни. Интересът към имената на продуктите е ситуиран в широк културологично-политически контекст, картинно илюстриран, което прави работата интердисциплинарна и любопитна за широк кръг читатели.

Представената дисертация се отличава с актуалност, защото допълва разнообразието от научни разработки за продуктите имена.

Безспорен плюс на работата е контекстът, в който е разположено ономастичното изследване – исторически, икономически, културологичен. Това прави текста по-отворен към неспециалистите, а едновременно с това и мултидисциплинарен с ориентация към маркетинга, рекламните стратегии, пазарните проучвания и др. Илюстративният снимков материал в рамките на самия текст обогатява научния анализ и включването му е една добра стратегия.

4. Методика на изследването

Целта на работата е да даде систематизирано знание за продуктите имена в Икеа. В изследването авторката посочва, че прилага „лингвистичните методи класификация и систематизация“, по-скоро бих посочила, че виждаме статистически и хронологично-дескриптивен анализ. С помощта на описателен и съпоставителен метод се представя общото състояние на имената в даден каталог и се прави съпоставка както в рамките на един каталог, така и между всички изследвани каталози в избраната хронологична рамка.

Като научна цел Добрева поставя „запознаване с най-популярните имена в Икеа за периода 1950 – 1995“, което е по-скоро популяризаторска, а не научна задача. Анализират каталозите от: 1950, 1951, 1952, 1953, 1955, 1975 и 1995 г.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд е оформен в увод, 4 глави, заключение, библиография и приложения и е с обем 265 страници, от които същинският текст на дисертацията е в обем от 136 страници, приложения с обем 142 страници и списък на библиография с 67 позиции. Съдържанието на дисертацията включва: първа глава, която съдържа теоретична рамка; втора глава, която запознава с имената от началния период и включва анализ на каталозите 1950–1953 г. и 1955 г.; трета глава, която показва тенденции в използване на имената през 1975 г. и 1995 г.; четвърта глава, която представя най-популярните имена в периода 1950–1995 г. заключение; библиография; приложения.

Уводът дава културологичен контекст на разработката, като представя историята на марката ИКЕА и идеите, вложени в продуктите ѝ. Тази част разглежда фирмата „Икеа“ в исторически контекст и запознава накратко с историята на нейния създател и разкрива актуалността на темата. Тук се посочва значимостта на дисертационното изследване, изведени са цел, задачи, обект, хипотеза и методи на изследването. Приносен момент тук е разграничаването подхода на именуване на продуктите от страна на маркетинга и ономастиката.

Глава I „Теоретична рамка“ демонстрира, че дисертантката се е запознала с литература по въпроса, тук виждаме позоваване на български и шведски източници, което е свидетелство за библиографска осведоменост. И все пак в една теоретична глава на дисертация по ономастика не би трябвало да присъстват учебникарски изречения от типа: „Ономастиката е дялът от езикознанието, който изучава имената. Думата произлиза от гръцкото наименование ὄνομα (онома), което означава „име“. (стр. 17). Или „Собствените имена са думи или съвкупност от думи, които обозначават отделни места, хора, предмети, явления. Те обозначават един-единствен, определен обект – място *Пловдив*, човек *Иван*, куче *Шаро*, фирма *Добрев*“. Срещат се и редица терминологични неточности, напр: „Като части на речта **имената** се съотнасят към групата на съществителните и то главно поради факта, че в много отношения приличат на тях и изпълняват подобна функция; в някои отношения обаче се различават“ (стр. 17).

В теоретичния обзор не става ясно какво има предвид докторантката под : „Поради ограничения достъп до литература“ (стр. 28), който по някакъв начин е попречил на научния анализ.

Глава II „Процесът на именуване на продуктите в ИКЕА. За имената от ранните каталози 1950 – 1953 г. И 1955 г.“ запознава с имената от началния период на каталожното именуване на продуктите и включва анализ на каталозите 1950–1953 г. и 1955 г.;

Глава III „Тенденции в употребата на имената през 1975 г. и 1995 г.“, разкрива тенденциите в използване на имената през 1975 г. и 1995 г.

Тези две глави, които представляват същинският научен анализ, имат идентична структура и следват един и същи модел - по хронологичен път описват имена от предходни каталози и нови имена, въведени през съответните години. Авторката е извършила тематичното групиране на продуктите наименования и е анализирала съотнасянето им към типа оними, които се използват за определени групи продукти.

Ексцерпираният емпиричен материал се класифицира в работни таблици, в зависимост от вида име на продукта и естеството на самия продукт. Част от таблиците имат сравнителен характер, като се описва последователно процеса наименоване на продуктите, набелязват се основните моменти в избора на имената, представя се тематичното им групиране, основано на отношението им към обозначаващите артикули.

Всяка глава завършва с таблица, в която се посочва наименованието на продукта (по азбучен ред), видът продукт и видът оним, с който е назован. Тези списъци от наименования са по-скоро от статистическо естество, бихме очаквали анализът на данните тепърва да предстои. Струва ми се, че работата би спечелила много повече, ако докторантката беше развила само слабо засегнатата тема за наименованията на продукти, които се появяват през целия анализиран период, за причините за това и какво се влага в тази традиция.

Авторката разпределя различните видове оними по брой в следните групи: топоними, мъжки имена, женски имена, съществителни нарицателни/прилагателни, други (глаголи, наречия, съкращения, представки, фамилни имена, прякори, имена на цветя, животни, фирми, природни феномени, приказни герои). Подобно обобщение и подход ми се струват елементарни за този вид научна разработка.

Глава IV „Най-често употребяваните имена“ обобщава най-популярните имена в периода 1950–1995 г.

По същество дисертацията е 127 стр, приложенията след нея даже леко надхвърлят обема на научната разработка. От една страна, приложенията са необходими и в качеството си на илюстрация и доказателствен материал, от друга все пак този дисбаланс силно ме смущава. В представения текст от стр. 145 до стр. 269 се съдържат единствено приложения под формата на таблици.

Още по време на предварителното обсъждане на дисертационния труд обърнахме внимание върху силния дисбаланс между същинската част на работата и огромните по обем таблици, които по същество не представляват научен анализ. В тях по азбучен ред са изброени продуктови наименования, а графата, която би трябвало да ги обобщи по някакъв научен начин, носи заглавието „Имена“. Като различни видове имена са посочени: съществително, квазидума, представка, женско име, мъжко име, фамилно име, топоним, литературно име. (стр. 146-269). Терминологично не е ясно какво се влага тук. Може би докторантката е имала предвид оним. Неясно за читателя остава и защо сме

свидетели на смесване на единици от различни езикови равнища – прилагателно, съществително наравно с представка. Какви имена са женско, мъжко и литературно име? Явно е, че докторантката държи на присъствието на тези приложения именно в този вид, но те показват терминологичен хаос и невъзможност за осмисляне на езиковите равнища с тяхната структура. Струва ми се, че наличието на тези таблици в дисертационния труд е самоцелно, за запълване на обем, а в науката подобно поведение не би трябвало да се толерира.

Библиографията съдържа 67 позиции на български и шведски език.

Изведените приноси отразяват същността на научната разработка. Имам забележки относно смисловото им оформяне, а именно: изготвянето на илюстративна таблица и писането на дисертацията на роден език не би трябвало да са основни плюсове на подобен труд. Лични качества, самоопределени като дързост, не са гаранция за качество на научно изследване. („Изготвянето на табличните приложения е съществена част от работата по дисертацията“, „Написването на дисертацията на български език я прави достъпна за широката българска аудитория“, „Интересът, провокиран от желанието да се работи в една развиваща се област в ономастиката, сам по себе си говори за дързост и мотивация.“ (стр. 136).

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Работата е иновативна по своя обект на анализ и има потенциал да се разгърне в любопитно интердисциплинарно изследване. Направен е корпус от продуктови имена на ИКЕА за период от няколко десетилетия, който може да претендира за достоверни данни, набелязващи тенденции.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

В представената документация списъкът на публикациите се състои от 6 позиции. За 3 от тях няма библиографски данни или служебна бележка, че са приети под печат и къде. Следователно за оценка се приемат 3 публикации (отново с непълни библиографски данни, което отчитам като сериозен пропуск от страна на докторантката).

9. Автореферат

Авторефератът притежава необходимите елементи и повтаря в съкратен вид дисертационното изследване. Не се откриват разминавания между него и дисертацията. Авторефератът е структуриран според изискванията на Закона и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Кл. Охридски“. В него са отразени основните резултати, намерили място в дисертационното изследване.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Представеният дисертационен труд на тема: „Продуктовите имена в Икеа – традиция в развитие. Ономастично изследване“ с автор Цвета Бочева Добрева разработва актуална и интересна проблематика, която е на границата на няколко области на човешкото познание. Трудът представлява създаден корпус от продуктови имена на ИКЕА, въз основа на който бихме очаквали тепърва да се правят научни анализи. Трудът има предимно популярно-познавателен характер.

Дисертационният труд, въпреки сериозните си недостатъци, съдържа научноприложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Кл. Охридски“.

Дисертационният труд показва, че докторантката Цвета Добрева демонстрира умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, давам своята положителна оценка за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен ‘доктор’ на докторант Цвета Бочева Добрева в област на висше образование: 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология.

31.08.2020

Доц. д-р Надежда Ив. Михайлова-Сталянова